

103827

Krigsbrudepar

LILLEHAMMER:

■ 3. juni 1943 sto Lillehammer-jenta Gerd-Karin Gaden krigsbrud i Garmokirken. Sist torsdag, på dagen 50 år etter, feiret hun og mannen Ferdi Brack gullbryllup på Maihaugen.



Av Kristian Hosar

Gullbrudeparet Gerd-Karin og Ferdi Brack fotografert ved Garmokirken på Maihaugen på dagen 50 år etter bryllupet.



Et begivenhetsrikt - og lykkelig - liv ligger mellom. Fra hun og to små barn kom til et Tyskland i ruiner i 1946, til de nå tilbringer pensjonistdagene i den lille byen Freilassing i Syd-Bayern, like ved grensen til Østerrike.

Kjærlighet

Mange norske kvinner giftet seg med tyske soldater og flyttet etter hvert til Tyskland. For noen ble det en tragedie. Gerd Gaden har hatt lykkelige år i sitt nye hjemland. Kjærligheten til den unge marinesoldaten Ferdi har overlevd alt. De har tre døtre og fem barnebarn.

Han kom til Norge med panserskipet «Lützow» om morgenen den 9. april 1940. Ferdi Brack sto i radartårnet på det tidligere «Deutschland» og så «Blücher» ble sendt til bunn av kanonene på Oscarsborg.

Etter hvert kom han over på panserskipet «Tirpitz».

Hvordan opplevde den unge Lillehammer-jenta å få en tysk soldatvenn?

– Jeg ble aldri mobbet, men følte nok mishaget. I forståelsen av bekjentskapet

med Ferdi, gikk jeg ikke ut før det var mørkt. Etter hvert kom jeg med i ungdommen og holdt meg mest sammen med likesinnede. Jeg var også lagleder på håndballaget i Lillehammer, forteller Gerd-Karin.

Rømte hjemmefra

Familien Gaden pleide å tilbringe feriene i Engelsen ved Oslofjorden. Sommeren 1940 gjorde begivenhetene at turen ble sløffet. Men den 17 år gamle jenta trosset familien og rømte til Engelsen.

– Med mine knappe 18 år følte jeg en uendelig irritasjon da Norge ble okkupert 9. april. Men krigen skulle iallfall ikke få ødelegge sommerferien, derfor stakk jeg av og syklet nedover.

– Der rappa jeg sykkelens hennes, sier Ferdi. Gerd-Karin og hennes kusine hadde reist for å se en fotbalkamp. Mannskapet på «Tirpitz» skulle spille mot et lokalt lag.

Ferdi fikk ikke sparket mye fotball. Han hadde fått øye på en vakker norsk jente. Etter kampen ruslet Gerd-Karin og venninnen hjemover. Plutselig kom Ferdi etter og rappa sykkelens.

Fikk kontakt

– Jeg måtte finne på noe for å komme i kontakt med henne, sier Ferdi, i dag 76 år gammel, men fremdeles svært sprek.

De så mye til hverandre den sommeren. De holdt kontakten pr. brev etter at skoleferien var slutt og Gerd-Karin dro tilbake til Lillehammer. Senere fridde Ferdi - og fikk ja. De to skulle gifte seg.

Høsten etter - i 1941 - forlovet de to seg i Berlin. Hun var 19, han 25.

3. juni 1943 ble de viet i Garmokirken på Maihaugen av prost Lyngaas.

Faren ordfører

Da hadde hennes far Johs. Gaden (1897-1976) i mellomtiden blitt ordfører på Lillehammer. Det var en stor begivenhet i byen at ordførerens datter giftet seg med en tysk soldat. Utenfor Garmokirken sto brudens venninner kledd i bunad og dannet espalier. Mange tyske soldater hadde møtt fram. Bryllupet fikk også en to-spaltet omtale i avisen.

Brudeparet ble feiret med mange gjester.

50 år etter

mat og drikke i familiens hjem i Skolegaten 45, Blikseth-gården.

Sett med nordmenns øyne var det svik mot landet å gifte seg med en tysk soldat. Alliansen måtte også godkjennes av de tyske makthaverne i Norge. Formelt sett måtte hvert slikt giftemål velignes av Hitler.

De to måtte først vies av de tyske myndighetene. De skjedde 2. juni i Stortingsbygningen i Oslo, i «Der Stadesamt für die besetzten norwegischen Gebiete».

– Jeg hadde ingen forlover, slik loven krevde. Derfor sprang jeg ut på gaten utenfor Stortinget og fikk med meg to vilt fremmede tyske underoffiserer, forteller Ferdi Brack.

På «Tirpitz»

Ferdi Brack var i tre år ombord på slagskipet «Tirpitz». Da skipet ble senket utenfor Tromsø 12. november 1944 hadde han gått i land.

– Etter at Gerd og jeg giftet oss, ble tanken på å komme meg vekk fra «Tirpitz» sterkere for hver dag. Jeg ville leve et langt liv sammen med Gerd. Jeg var så heldig å få tjeneste i land og kom til Ny-Hellesund på Sørlandet.

Maidagene 1945 og månedene deretter betydde usikkerhet. De fikk noen korte stunder sammen før Ferdi ble sendt sørover med troppe-transport. Han skulle til en fangeleir i Frankrike.

– Jeg ville vekk. Da toget stoppet ved Bingen ved Rhinen, så jeg sjansen. Jeg greide å komme meg opp i et kastanjetre; ingen fant meg. Etter flere timers forjeves leting løftet toget videre sørover. To tyske jenter rodde meg over Rhinen til den amerikanske sonen. Derfra greide jeg å komme meg til hjembyen Kirchhain an der Lahn, noen mil sør for Kassel.

Gerd var hjemme

Hjemme i Norge satt Gerd.

– Jeg viste ikke hva som hadde skjedd med Ferdi. Vår første datter hadde ennå ikke fylt året, jeg var gravid med nr. 2. Via USA greide jeg å gi Ferdis mor livstegn fra oss.

Utpå sommeren 1946 gikk et skip fra Porsgrunn. Ombord var blant andre tyskgifte norske kvinner. Gerd og hennes to små døtre var med transporten til den nord-tyske havnebyen Heiligenhafen. Der ble Brack-familien gjenforenet.

– Vi fikk en liten toroms leilighet i et felleferdig hus hvor vi måtte surre fast vinduene med ståltråd. Vi hadde kasser til møbler og kokte i gamle soldathjelmer. Men vi var i live - og vi var sammen igjen.

Jobbet hardt

Familien slo seg ned i Kirchhain. De har jobbet hardt og greid seg godt og vært med på den harde gjenoppbyggingen av Tyskland. Ferdi har arbeidet som salgsrepresentant og kundekontakt i et stort en-grossfirma innen tre. Gerd-Karin har vært bokholder etter at barna vokste til.

– Vi har arbeidet hardt. Gjennomsnittlig ble det nok bortimot 60 arbeidstimer i uken, sier Ferdi.

En av døtrene er gift i Oberndorf i Østerrike, ektemannen eier og driver en stor trevarefabrikk. I 1980 flyttet også Gerd-Karin og Ferdi til Oberndorf, forøvrig stedet hvor «Stille Nacht, heilige Nacht» ble til i den lille landsbykirken.

– Der bodde vi til i 1990, da brant huset vårt ned etter lynnedslag og vi mistet nesten alt vi hadde. Jeg var i ferd med å gi opp. Vi reiste til Norge og hadde en lang ferie for å komme oss etter sjokket.

Senere flyttet vi til en pensjonistleilighet på tysk side av grensen, i Freilassing.

Gullbryllupet

GLT møtte Gerd og Ferdi på Mailhaugen torsdag. Gullbrudeparet var inne i Garmokirken, venninner i Lillehammer møtte opp med blomster og laget fest for dem. Gullbrudens søstre og ektemenn hadde kommet. En venninne inviterte dem hjem til mat og drikke.

– Det ble tatt så mange bilder av oss utenfor Garmokirken for 50 år siden, men vi har ikke et eneste ett. Kanskje noen som leser dette har liggende et foto i en skuff eller i et album? spør Gerd-Karin.

– Tidligere ferierte vi i Syden, nå er det bare Norge for oss så lenge vi orker, sier Gerd. I år leier de hytte på Sjusjøen.

– Vi liker oss veldig godt i Lillehammer og har sett på alle OL-anleggene. Men i februar neste år sitter vi hjemme i Freilassing og følger med på TV 'n. Da blir det for mye mas for oss på Lillehammer.



Brudeparet fotografert etter vielsen i Garmokirken. Gerd Gaden sto brud i konfirmasjonsskjolen. Mor Gaden hadde laget slør av tyllgardiner. Bilde fra Brack-familiens private album.



Brannen ødela Brack-familiens vakre hjem i Oberndorf i Østerrike.



Gerd-Karin og Ferdi Brack med døtrene Torill, født 1945, Bertel, født 1956, og Ranheid født 1946.